

Thematic Analysis of the Ethnic Identity of Gilak Youth: Cultural Challenges and Strategies

Reza Alizadeh

Assistant Professor, Guilan Research Institute, University of Guilan, Rasht, Iran.

Email: Rezaalizadeh@guilan.ac.ir

 0000-0001-7876-6354

Abstract

Ethnic identity, as one of the fundamental dimensions of social identity, plays a decisive role in shaping individuals' sense of belonging and cultural agency. Given the growing concerns about the forgetting of Gilaki identity among the younger generation, exploring the dimensions of this identity and the challenges it faces has become an undeniable necessity. The present study aims to analyze the ethnic identity of Gilak youth and identify its associated symbols, challenges, and strategies. This research was conducted using a qualitative approach and the thematic analysis technique of Braun and Clarke. Data were collected through in-depth semi-structured interviews with 18 Gilak youth aged 18 to 29 years in the urban areas of the province, continuing until theoretical saturation was achieved. The findings revealed that the ethnic identity of Gilak youth is organized into four main themes, 13 sub-themes, and 64 concepts: symbols of ethnic identity; factors of transmission or weakening of identity; identity attachments and feelings; and strategies for preserving ethnic identity. Data analysis within the framework of Tajfel's social identity theory indicated that the ethnic identity of Gilak youth is a dynamic and multidimensional phenomenon that simultaneously encompasses feelings of pride and belonging alongside concerns about its decline. Overall, the results suggest that Gilaki identity can be strengthened through continued intergenerational transmission and institutional support, but in the absence of such support, it will face serious threats.

Keywords: Ethnic Identity, Gilak Youth, Thematic Analysis, Cultural Transmission, Generation

Extended abstract

Purpose

Focusing on young Gilaks, this study seeks to analyze the dimensions of their ethnic identity, identify identity symbols, examine the factors that weaken and transmit this identity, and ultimately propose strategies for its preservation and strengthening. Such an inquiry not only contributes to a better understanding of the current situation but also can serve as a foundation for cultural policies that are compatible with the local context and the needs of the younger generation. The principal purpose of this study is therefore to analyze the ethnic identity of Gilak youth through the lens of Tajfel's social identity theory, examining how identity changes manifest not merely as weakening or strengthening but as a typology of strategic actions undertaken by Gilak youth in the face of cultural homogenization pressures. To this end, the paper pursues three questions: (1) what are the principal symbols and dimensions of Gilak ethnic identity among the younger generation; (2) what factors contribute to the transmission or weakening of this identity; and (3) what strategies can be proposed for preserving and strengthening Gilak ethnic identity in a manner consistent with both local cultural contexts and national identity?

Design/Methodology/Approach

This study employs a qualitative method using the technique of thematic analysis. The research data were collected through interviews. The statistical population consists of all young Gilaks aged 18 to 29 in the urban districts of the province. A total of 18 individuals were purposefully selected as the research sample. Each interview lasted between 45 minutes and one hour and was conducted with individuals within the specified age group. Data analysis was carried out using thematic analysis—that is, an analysis based on analytical induction, through which a typology was derived by classifying data and identifying intra-data and inter-data patterns. To ensure the accuracy and validity of the findings, in addition to member checking (review by participants), the peer review technique was also employed. Specifically, the coding process and the extraction of themes were independently reviewed and confirmed by researchers familiar with the thematic analysis method. Theoretically, the study draws on Tajfel's social identity theory, which argues that the goal of in-group identification is to achieve a positive social identity, and which identifies three main strategies adopted by groups in response to identity-threatening situations: social mobility, social creativity, and social competition.

Findings

The findings revealed that the ethnic identity of Gilak youth is organized into 4 main themes, 13 sub-themes, and 64 constituent concepts: Symbols of Ethnic Identity; Factors of Transmission or Weakening of Identity; Attachments and Identity Feelings; and Strategies for Preserving Ethnic Identity. The theme Symbols of Ethnic Identity contains four sub-themes: the Gilaki language, local cuisine, music and rituals, and traditional clothing. The theme Factors of Transmission or Weakening of Identity includes four sub-themes: the key role of the family, the educational system, state media, and globalization. Attachments and Identity Feelings comprises three sub-themes: feelings of pride and deep belonging, concern about gradual loss (forgetting), and experiences of discrimination. The theme Strategies for Preserving Ethnic Identity consists of two sub-themes: individual actions and cultural institutions. Data analysis framed within Tajfel's social identity theory indicated that the ethnic identity of Gilak youth is a dynamic and multidimensional phenomenon, simultaneously encompassing feelings of pride and belonging alongside concerns about its decline. Overall, the results suggest that Gilaki identity can be strengthened with continued intergenerational transmission and institutional support; however, in the absence of these, it will face serious challenges.

Research Limitations/Implications

This research has several limitations that should be acknowledged. First, the qualitative nature of the research and the use of purposive sampling may limit the generalizability of findings to all Gilak youth or to other ethnic groups in Iran with different cultural and social contexts. Second, the sample was confined to urban districts of Guilan province, potentially excluding the experiences of rural youth whose identity dynamics may differ. Third, the study's focus on the 18–29 age group, while appropriate for examining youth identity, does not capture the perspectives of older generations who play a key role in intergenerational transmission. Fourth, the reliance on self-reported interview data may introduce social desirability bias. Accordingly, it is suggested that future research conduct quantitative studies with larger and more diverse samples to validate and generalize the proposed model, expand the sample to include rural youth and older generations, conduct comparative studies across different ethnic groups in Iran, and employ longitudinal designs to examine how ethnic identity evolves over time in response to cultural policies and social transformations.

Practical Implications

Based on the obtained results, two strategies are proposed. First, institutional and macro-level strategies include a strategy of dignified representation in the media, whereby a specific content production quota is allocated to Baran TV for producing dramatic series centered on modern urban life, in which Gilak-speaking characters are portrayed without distorted accents or mocking stereotypes and in professional roles such as medicine,

engineering, and university professorship; supporting the production of podcasts and short video content by the younger generation of Gilaks on domestic platforms, focusing on the theme of "Life in the Mother Tongue," and issuing an annual call for submissions to identify and nurture these talents. This also includes a strategy of practical bilingual education in the educational system, through pilot implementation of the "One Hour with Gilaki" program in selected primary schools, and the development and distribution of content packages for kindergartens. A further strategy is the indigenous culture economy, through establishing an annual event called "Taste and Melody of Guilan" with a competitive and entrepreneurial approach. Second, family and community-based strategies include establishing intergenerational workshops titled "From Grandmother to Grandchild" in collaboration with retirement centers and the Center for the Intellectual Development of Children, and designing games with Gilaki themes that families can use during gatherings.

Social Implications

The findings indicate that the ethnic identity of young people in Guilan is not a static phenomenon but rather a dynamic set of strategies for coping with identity-threatening situations. The tension between pride and the fear of oblivion reflects social dynamism and creativity aimed at preserving that pride. However, experiences of discrimination and structural pressure intensify concerns about decline and at times lead to strategies of individual social mobility. Successful preservation and reinforcement of ethnic identity depend on creating conditions that allow a transition from individual strategies—namely mobility—toward collective and creative strategies. This, in turn, requires institutional support and a redefinition of cultural policies aimed at empowering ethnic groups to achieve a positive and dignified social identity. At the level of overall policy, the central recommendation is to move beyond simplistic and one-dimensional solutions toward a comprehensive approach that addresses the cultural, social, educational, and economic dimensions of ethnic identity preservation.

Originality/Value

The present article not only examines well-known symbols such as language and music but also, by employing a qualitative method and interviews, focusing on the younger generation, and adopting a multidimensional approach to the influencing factors, takes a step beyond previous research. It thereby presents a vivid, dynamic, and comprehensive picture of the Gilak ethnic identity in the contemporary era. In contrast to prior studies that have addressed ethnic identity in general terms or through purely descriptive frameworks, this research provides a systematic and theoretically grounded analysis based on Tajfel's social identity theory, identifying four main themes, thirteen sub-themes, and sixty-four constituent concepts. The proposed comprehensive package for strengthening Gilak ethnic identity, based on Tajfel's three strategies—reducing the need for individual social

mobility, strengthening social creativity, and creating a platform for healthy social competition—offers a novel contribution to the literature. Its value accrues to cultural policymakers, educational institutions, media organizations, researchers interested in ethnic studies and social identity, and practitioners working with youth in culturally diverse contexts.

تحلیل مضمون هویت قومی جوانان گیلک: چالش‌ها و راهبردهای فرهنگی

رضا علیزاده

استادیار پژوهشکده گیلان‌شناسی دانشگاه گیلان، رشت، ایران

Email: Rezaalizadeh@guilan.ac.ir

0000-0001-7876-6354

چکیده

هویت قومی به‌عنوان یکی از ابعاد بنیادین هویت اجتماعی، نقشی تعیین‌کننده در شکل‌گیری احساس تعلق و کنش فرهنگی افراد ایفا می‌کند. با توجه به دغدغه‌های فزاینده درباره فراموشی هویت گیلکی در میان نسل جوان، واکاوی ابعاد این هویت و چالش‌های فراوی آن به ضرورتی انکارناپذیر تبدیل شده است. پژوهش حاضر با هدف تحلیل هویت قومی جوانان گیلک و شناسایی نمادها، چالش‌ها و راهبردهای مرتبط با آن انجام شده است. این مطالعه با رویکرد کیفی و بهره‌گیری از تکنیک تحلیل مضمون براون و کلارک انجام شده است. داده‌ها از طریق مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته عمیق با ۱۸ جوان گیلک ۱۸ تا ۲۹ ساله در بخش شهری استان گردآوری و تا رسیدن به اشباع نظری ادامه یافت. یافته‌ها نشان داد که هویت قومی جوانان گیلک در قالب ۴ تم اصلی، ۱۳ تم فرعی و ۶۴ مفهوم سازمان‌دهی می‌شود: نمادهای هویت قومی؛ عوامل انتقال یا تضعیف هویت؛ تعلقات و احساسات هویتی و راهبردهای حفظ هویت قومی. تحلیل داده‌ها در چهارچوب نظریه هویت اجتماعی تاجفل نشان داد که هویت قومی جوانان گیلک پدیده‌ای پویا و چندبعدی است که هم‌زمان با احساس غرور و تعلق، نگرانی از زوال را نیز در خود جای داده است. در مجموع، نتایج حاکی از آن است که هویت گیلکی در صورت تداوم انتقال بین‌نسلی و حمایت نهادی می‌تواند تقویت شود، اما در غیاب آن در معرض آسیب‌های جدی قرار خواهد گرفت.

کلیدواژه‌ها: هویت قومی، جوانان گیلک، تحلیل مضمون، انتقال فرهنگی، نسل

۱. مقدمه و بیان مسئله

هویت قومی یکی از جدی‌ترین محورهای مطالعات در دنیای امروز است، به عبارتی دشوارترین چالش‌های موجود در علوم اجتماعی ردیابی مسئله قومیت است (کردانی و دیگران، ۱۴۰۲؛ Costigan et al, 2009؛ Le et Matsunaga et al, 2010؛ Zapolski et al, 2024؛ Posner, 2005). هویت قومی، هویتی است که به صورت جمعی توسط گروه‌های اجتماعی مختلف در رابطه با سایر گروه‌های همان جامعه ساخته می‌شود. به همین دلیل، استفاده از این مفهوم می‌تواند کاملاً سیال و انعطاف‌پذیر باشد و با توجه به فضای جامعه‌ای که بخشی از آن است، قابل تطبیق باشد (Rosca, 2025: 884). تا به امروز، مطالعات نشان می‌دهند که عوامل مختلفی ممکن است بر روند رشد هویت قومی تأثیر بگذارند، از جمله تاریخچه مهاجرت، تفاوت‌ها در هویت‌های قومی والدین و جامعه‌پذیری قومی و ترکیب قومی مدرسه‌ای که نوجوان و جوان در آن تحصیل می‌کند (Le and Stockdale, 2008: 2). همچنین هویت قومی یک جزء اساسی از حس خودشناسی جوانان است (Huang and Stormshak, 2011: 261) یعنی فرد خودش را از نگاه یک گروه قومی چگونه می‌بیند، در ضمن رفتارهای قومی مبتنی بر الگوهای رفتاری مشتق‌شده از فرهنگ هستند که توسط گروهی که فرد با آن هویت یافته، تأیید و اجرا می‌شوند (Brookins, 1996: 388-389). هویت قومی به عنوان یکی از ابعاد بنیادین هویت فردی و اجتماعی، نقشی تعیین‌کننده در شکل‌دهی به احساس تعلق، خودشناسی و کنشگری فرهنگی افراد ایفا می‌کند. در دنیای معاصر، این مفهوم نه تنها به عنوان یک مسئله علمی پیچیده، بلکه به مثابه محوری برای درک تحولات اجتماعی، چالش‌های هم‌زیستی و حتی مقاومت در برابر یکسان‌سازی فرهنگی مورد توجه قرار گرفته است (Posner, 2025). هویت قومی در تعامل پویا با بسترهای تاریخی، سیاسی و اجتماعی شکل می‌گیرد و تحت تأثیر عواملی همچون سیاست‌های رسمی، رسانه‌ها، نظام آموزشی و فرایند جهانی‌شدن قرار دارد. براساس دیدگاه اسمیت^۱، افرادی که خود را عضو یک گروه قومی می‌دانند، اشتراکاتی چون اسطوره‌ها و خاطرات تاریخی، زبان، دین و هم‌زیستی فرهنگی را با یکدیگر به اشتراک می‌گذارند (Smith, 1988). استان گیلان، با پیشینه کهن و تنوع قومی چشمگیر، از دیرباز خاستگاه فرهنگ و تمدنی پویا بوده است. گیلان از اقوام مختلف تشکیل شده است و عمده جمعیت آنان گیلک و تالش هستند (عظیمی، ۱۳۹۵). در سالیان اخیر تلاش زیادی برای بازشناسی هویت

1. Smith

قومی گیلان توسط نخبگان و رسانه‌های گیلانی به نسل جوان انجام شده است، اما دغدغه‌های جدی برای فراموشی هویت گیلانی وجود دارد، غفلت از زبان مادری، عدم شناخت چهره‌های مطرح گیلان، عدم توجه به موسیقی و هنر گیلان و عدم علاقه به مناسک و آیین گیلانیان توسط پژوهشگران مطرح شده است (جکتاجی، ۱۴۰۴؛ عباسی، ۱۳۹۸). قوم گیلک به‌عنوان یکی از اقوام اصلی این منطقه، دارای زبان، آیین‌ها، موسیقی، پوشش و خوراک منحصربه‌فردی است که در طول تاریخ تداوم یافته است. با این حال، در سال‌های اخیر، نشانه‌هایی از کمرنگ شدن این هویت در میان نسل جوان به چشم می‌خورد. از سوی دیگر اصول ۱۵ و ۱۹ قانون اساسی بر امکان استفاده از زبان‌های محلی و قومی در مطبوعات، رسانه‌های گروهی و تدریس ادبیات قومی در مدارس در کنار زبان فارسی تأکید و تصریح کرده است. در دهه اخیر، صرف‌نظر از کلیشه‌های رایج درباره جهانی‌شدن، تحولاتی نوظهور و ملموس، معادلات هویتی نسل جوان گیلک را دستخوش دگرگونی ساخته است. از یک‌سو انفجار مصرف محتوای مجازی و تغییر زبان ارتباطی نسل‌های جدید در بستر پلتفرم‌هایی همچون اینستاگرام و تیک‌تاک، الگوهای زبانی و فرهنگی تازه‌ای را ترویج کرده است (ظفرعبدالله زاده و دیگران، ۱۴۰۰). از سوی دیگر افزایش مهاجرت معکوس از کلان‌شهرها و مناطق مرکزی کشور به استان گیلان، بافت جمعیتی و تعاملات روزمره جوانان را با چالش‌های تازه‌ای مواجه ساخته است (علیزاده، ۱۴۰۳). در این میان ظهور رسانه‌های اجتماعی با رویکرد محلی مانند صفحات اینستاگرامی و واکنش کاربران به بازنمایی‌های کلیشه‌ای، فضایی دوگانه پدید آورده است. نسل جوان گیلک با تولید محتوای بومی در شبکه‌های اجتماعی، عرصه را به صحنه اعتراض خود تبدیل نموده است. این پوشش دو وجهی، نشان‌دهنده نقشی فعالانه است که جوانان در بازتعریف هویت قومی خویش ایفا می‌کنند. درواقع، پرسش اصلی مقاله این است که آیا جوانان گیلک امروز، همان پیوند عاطفی و شناختی را با مؤلفه‌های هویت قومی خود حفظ کرده‌اند؟ نمادهای هویتی آنان کدام‌اند و چه عواملی به تقویت یا تضعیف این هویت دامن می‌زند؟ این پژوهش با تمرکز بر جوانان گیلک، در پی واکاوی ابعاد هویت قومی آنان، شناسایی نمادهای هویتی، بررسی عوامل تضعیف و انتقال این هویت و در نهایت، ارائه راهبردهایی برای حفظ و تقویت آن است. این پژوهش با رویکرد کیفی و بهره‌گیری از تکنیک تحلیل مضمون براون و کلارک انجام شده است. داده‌ها از طریق مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته عمیق با ۱۸ جوان گیلک ۱۸ تا ۲۹ ساله در بخش شهری استان گردآوری شده است. ساختار مقاله بدین ترتیب سازمان‌یافته است: پس از این مقدمه،

پیشینه تجربی پژوهش مرور می‌شود، سپس چهارچوب مفهومی مبتنی بر نظریه هویت اجتماعی تاجفل تبیین می‌گردد، در ادامه روش‌شناسی پژوهش به تفصیل ارائه شده و یافته‌ها در قالب تم‌های اصلی و فرعی گزارش می‌شوند. در پایان، نتایج پژوهش در چهارچوب نظری تحلیل شده و راهبردهای عملیاتی برای حفظ و تقویت هویت قومی گیلک پیشنهاد می‌گردد.

۲. پیشینه پژوهش

جعفری و دیگران (۱۴۰۴) در پژوهشی با عنوان «معناسازی و گفتمان‌سازی هویت قومی در شبکه‌های اجتماعی» با استفاده از روش تحقیق کیفی و بر مبنای نشانه‌شناسی بارت و پیرس با جامعه آماری صفحات اینستاگرامی هواداران پان‌ترکیسم نشان داد محتوای صفحات مورد مطالعه به‌طور مستمر به برجسته‌سازی هویت قومی و بازتولید گفتمان قوم‌گرایی متمرکز بوده است. تصاویر و متون با ارجاع به مؤلفه‌های فرهنگی و تاریخی، تلاش کرده‌اند انسجام درون‌گروهی ایجاد کرده و حس تعلق به جامعه قومی واحد را تقویت نمایند.

حیدری و دیگران (۱۴۰۳) در مقاله‌ای با عنوان «وجوه اشتراک قومی و ملی در زیست مسالمت‌آمیز اقوام در نظام جمهوری اسلامی ایران» با استفاده از روش توصیفی به این نتیجه رسیدند که باقی ماندن در حیطه نظری کافی نیست، بلکه در عمل باید این وجوه به‌نحوی باشد که کم‌ترین نابرابری را برای بیشترین افراد ایجاد نماید. همچنین می‌بایست اصول قانون اساسی از جمله آموزش به زبان مادری، توسعه رسانه‌ها به زبان مادری برای اقوام و همچنین توجه به نقش تاریخی اقوام در حفظ هویت ملی را محقق ساخت. قنبری برزبان و ظهیری نیا (۱۴۰۲) در مقاله‌ای با عنوان «هویت قومی در جامعه ایرانی: هم‌گرایی یا واگرایی - مرور نظام‌مند مطالعات کمی از ۱۳۸۰ تا ۱۴۰۱» با به‌کارگیری روش مرور نظام‌مند، ۴۸ پژوهش مرتبط با مسئله هویت قومی در ایران نشان دادند همه اقوام ایرانی بر ایران‌محوری هویت خود تأکید دارند و میانگین نمرات هویت ملی در مقایسه با هویت قومی بسیار بالاتر بود. طبق یافته‌های پژوهش فیاضی (۱۴۰۱) با عنوان «مقوله‌بندی خوراکی، راهکار شناختی برای هویت‌سازی قوم گیلک» با استفاده از ضرب‌المثل‌های گیلکی در حوزه خوراکی‌ها، گیلانی‌های جلگه‌نشین، که «پلو» قوت غالب آن‌ها را تشکیل می‌دهد، هویت خود را با آن تعریف می‌کنند و برای این منظور، ضمن مقوله‌بندی خوراکی در دو مقوله کلی «نان» و «پلو»

از راه تقابل این دو، به مقوله‌بندی خود و دیگری می‌رسند، به عبارتی «پلو» به عنوان مؤلفه‌ای هویت‌ساز، میزان تعلق اجتماعی یک گیلک را به گروه تعیین می‌کند. رفیعی جیردهی و حبیب زاده خطبه سرا (۱۳۹۱) در مقاله‌ای با عنوان «بررسی عوامل مؤثر بر هویت جمعی (محلی، ملی و جهانی) شهروندان گیلک» با استفاده از روش پژوهش پیمایش و حجم نمونه ۳۸۳ نفر نشان می‌دهند به ترتیب اولویت، به هویت محلی، هویت ملی و هویت جهانی گرایش دارند. همچنین هویت جمعی با احساس تبعیض، مشروعیت نظام سیاسی و تعامل اجتماعی رابطه معنادار دارد.

نگارویا و دیگران^۱ (۲۰۲۵) در مقاله‌ای با عنوان «چالش طرد قومی مبتنی بر رژیم در مسیر ملت‌سازی در دوران ریاست جمهوری دانیل موی در کنیا (۱۹۷۸-۲۰۰۳)» با استفاده از روش کیفی نشان دادند که دوران ریاست جمهوری دانیل موی بین سال‌های ۱۹۷۸ تا ۲۰۰۳ با سطوح بالایی از انحصارگرایی قومی و سیاست‌های حمایتی به نفع جوامع خاص، مشخص می‌شد. طرفداری قومی، منجر به نارضایتی قابل توجه در میان گروه‌های قومی مختلف شده و روش‌های اقتدارگرایانه رژیم، همراه با تمرکز منابع و اختیارات دولتی در میان یک گروه محدود وحدت ملی و اصول دموکراتیک را تضعیف کرد. بردیبکوف^۲ (۲۰۲۵) در مقاله‌ای با عنوان «حفظ و توسعه سنن قومی- فرهنگی کره‌ای‌ها در محیط چندقومیتی قره‌قالپاقستان» نشان می‌دهد که درحالی‌که کره‌ای‌ها با موفقیت، عناصر اصلی میراث خود را حفظ می‌کنند، سنت‌ها را با شرایط اجتماعی معاصر نیز تطبیق می‌دهند که منجر به اشکال فرهنگی ترکیبی می‌شود. این پژوهش نشان داد که اعمال قومی- فرهنگی عملکردی دوگانه دارند: تقویت هویت قومی و تسهیل ادغام در جامعه چند قومی گسترده‌تر. آسل و دیگران^۳ (۲۰۲۲) در مقاله‌ای با عنوان «زبان تا چه اندازه برای هویت قومی جوانان قزاقستانی از خانواده‌های چندقومیتی مهم است» با استفاده از نظرسنجی از ۲۱۲ پاسخ‌دهنده ۱۸ تا ۲۱ ساله، تنوع در خودمختاری قومی فرد را نشان دادند. بخش زیادی خود را با قومیت پدرشان یکی می‌دانند و این شاید به دلیل نقش سنتی پدر در خانواده قزاق باشد. ویژگی‌های انسان‌شناسی و زبان از عوامل مهم در انتخاب هویت قومی هستند و مهم‌ترین پارامتر هویت زبانی «تسلط به زبان از دوران کودکی» است. کیم و دیگران^۴ (۲۰۰۹) در مقاله‌ای با عنوان «تسلط به زبان مادری، هویت قومی و تلاش تحصیلی نوجوانان مهاجر

1. Ngaruiya et al

2. Berdibekov

3. Asel et al

4. Kim et al

چینی و مکزیکی» نشان می‌دهند که تسلط به زبان مادری، مؤلفه‌ای مهم از هویت قومی برای نوجوانان مکزیکی نسل دوم است، اما برای نوجوانان چینی نسل دوم این‌طور نیست. وایت و دیگران (۲۰۰۸) در مقاله‌ای با عنوان «توسعه هویت قومی در میان نوجوانان تحت سرپرستی» با استفاده از داده‌های حاصل از مصاحبه‌های حضوری با ۱۸۸ نوجوان ۱۴ تا ۱۷ ساله نشان می‌دهند که نوجوانان سیاه‌پوست و هیسپانیک/لاتین، حس هویت قومی قوی‌تری نسبت به نوجوانان سفیدپوست دارند. اکثر نوجوانان به یادگیری بیشتر در مورد پیشینه قومی خود علاقه‌مند هستند.

مرور پژوهش‌های تجربی فوق نشان می‌دهد که پژوهش‌ها چه در ایران و چه در خارج، هویت قومی و ملی را پدیده‌ای چندبعدی، پویا و متأثر از بافت تاریخی، اجتماعی و سیاسی می‌دانند. پژوهش‌های داخلی نشان می‌دهند که اقوام ایرانی ضمن پابندی به هویت ملی، تعلق قومی بالایی نیز دارند. این مطالعات بر لزوم تحقق حقوق فرهنگی مانند آموزش به زبان مادری و توسعه رسانه‌های محلی تأکید دارند. پژوهش‌های بین‌المللی نشان می‌دهند که خانواده و تسلط به زبان مادری در شکل‌دهی به هویت قومی نوجوانان نقش کلیدی دارند. همچنین برخی مطالعات نشان می‌دهند که سیاست‌های دولتی می‌توانند هم باعث حذف قومی شوند و هم به حفظ و توسعه فرهنگ قومی در محیط‌های چندقومیتی کمک کنند یا این‌که نتایج نشان می‌دهند که تجربه تبعیض می‌تواند هم‌بستگی قومی را تقویت یا تضعیف کند. اما مقاله حاضر نه تنها به نمادهای شناخته‌شده‌ای مانند زبان و موسیقی می‌پردازد بلکه با تکیه بر روش کیفی و مصاحبه، تمرکز بر نسل جوان و نگاه چندبعدی به عوامل تأثیرگذار گامی فراتر از پژوهش‌های پیشین برداشته و تصویری زنده، پویا و همه‌جانبه از هویت قومی گیلک در عصر حاضر ارائه می‌دهد.

۳. چهارچوب مفهومی

در پژوهش‌های کیفی چهارچوب مفهومی پس از جمع‌آوری و دسته‌بندی داده‌ها به عنوان راهنمای تحلیل مورد استفاده قرار می‌گیرد. در مقاله حاضر نیز نظریه‌ها برآمده از یافته‌ها به تحلیل آن کمک می‌کند، بنابراین در ابتدا مفهوم هویت قومی توضیح داده می‌شود و سپس نظریه برآمده از داده‌ها ارائه می‌گردد. براساس یک تعریف، هویت‌های قومی زیرمجموعه‌ای از مقوله‌های هویتی هستند که عضویت در آن‌ها با

ویژگی‌های مرتبط با تبار، یا ویژگی‌هایی که تصور می‌شود مرتبط با تبار هستند تعیین می‌گردد (Chandra, 2006: 397). در یک تعریف دیگر آمده است «قومیت مجموعه‌ای از باورها یا فرضیات آگاهانه یا ناخودآگاه در مورد هویت خود یا دیگری است که از عضویت در یک نوع خاص از گروه یا دسته مشتق می‌شود» (Schildkrout, 1978). همچنین، یک گروه قومی «یک جمعیت انسانی دارای نام با اسطوره‌هایی از اجداد مشترک، خاطرات تاریخی مشترک، یک یا چند عنصر از یک فرهنگ مشترک، پیوند با یک سرزمین مادری و حس هم‌بستگی» است (Hutchinson & Smith, 1996: 6). به گفته هورowitz^۱ «قومیت مبتنی بر اسطوره‌ای از تبار جمعی است که معمولاً ویژگی‌هایی را که ذاتی تلقی می‌شوند، با خود به همراه دارد. برخی مفاهیم انتسابی، هرچند رقیق شده، از مفهوم قومیت جدایی‌ناپذیرند» (Horowitz, 1985: 52). هویت قومی، حس ذهنی تعلق به یک گروه یا فرهنگ است (Phinney, 1990).

توجه به این نکته مهم است که هویت قومی یک موجودیت نیست، بلکه مجموعه‌ای از فرایندهای پیچیده در طول زمان است که در آن افراد از حقایق «تاریخی» و پیوستگی‌های بیوگرافیکی بین اجداد و فرزندان، خود را به‌عنوان یک گروه، عموماً در یک زمینه اجتماعی گسترده‌تر از سایر گروه‌های قومی و سایر پدیده‌های اجتماعی، معرفی می‌کنند (Weinreich, 1989). ساباتیر^۲ به جای «هویت قومی» بر «قومیت نمادین» اشاره کرده که به معنی تمایل به حفظ نوعی حس قومی، تعهدات عمیق و ریشه‌دار و پیوند با رفتارهای اجتماعی قومی است و به فرد کمک می‌کند تا بفهمد چه کسی است (Sabatier, 2008: 87). در این بخش نظریه‌ای که به‌عنوان راهنمای تحلیلی استفاده شده، نظریه‌های هویت اجتماعی تاجفل^۳ است، او معتقد است که هدف از هویت‌یابی درون‌گروهی، دستیابی به یک هویت اجتماعی مثبت (یعنی تمایز مثبت مبتنی بر گروه در رابطه با یک گروه بیرونی) است. بنابراین در این نظریه بیان می‌شود که یکی از مهم‌ترین ابعاد هویت اجتماعی، هم‌زیستی مؤلفه‌های «ما» و «آن‌ها» متغیری است که با توجه به عضویت در گروه‌های فردی تغییر می‌کند (Tajfel, 1978). نظریه هویت اجتماعی فرض می‌کند که افراد براساس شباهت‌های معنادار گروه‌بندی می‌شوند. پذیرش و عضویت در این گروه‌های اجتماعی، توسعه هویت مثبت را تسهیل می‌کند. طبق نظریه هویت اجتماعی، کسانی که خود را

1. Horowitz

2. Sabatier

3. Tajfel

چندنژادی می‌دانند، باید با گروه‌های اجتماعی که به آن‌ها تحمیل می‌شود، کنار بیایند و به درک خود از گروه (های) مورد نظر خود برسند تا بتوانند یک هویت قومی قوی ایجاد کنند (Fisher et al, 2014:4). براساس نظریه هویت اجتماعی، می‌توان فرض کرد که افراد برای داشتن یک هویت اجتماعی مثبت در رابطه با سایر افراد یا گروه‌ها تلاش می‌کنند (Tajfel & Turner, 1986) و این ویژگی‌ها تأثیر زیادی بر توسعه نظریه‌های اولیه هویت قومی داشت (Pabon gautier, 2016:330). هویت اجتماعی یک فرد عمدتاً با حس تعلق به یک یا چند گروه تأمین می‌شود. هویت قومی را می‌توان به‌عنوان شکل خاصی از هویت اجتماعی در نظر گرفت. این امر امکان تمایز کم‌وبیش واضحی را بین گروه‌های مختلف فراهم می‌کند و مبنایی برای مقایسه بین آن‌ها ایجاد می‌کند. علاوه بر این، اهمیت ذهنی هویت قومی برای یک فرد در محدوده ارزیابی مثبت او از چنین هویتی ظاهر می‌شود (Skrobanek, 2009:540). تاجفل هویت قومی را در سه مقوله می‌بیند: ۱. شناختی (آگاهی از این‌که فرد به یک گروه تعلق دارد) ۲. ارزشی (فرض‌هایی درباره پیامدهایی ارزشی مثبت یا منفی عضویت گروهی) و ۳. احساسی (احساسات نسبت به گروه و افرادی که رابطه‌ای خاص با آن گروه دارند) (Tajfel, 1978:50-53). آنچه نظریه تاجفل را برای تحلیل هویت قومی جوانان گیلان بالقوه قدرتمند می‌سازد نه صرفاً تأکید بر ابعاد سه‌گانه بلکه توجه به راهبردهای کنشی گروه‌ها در مواجهه با موقعیت‌های تهدید کننده هویت است به عقیده تاجفل و ترنر (۱۹۸۶) هنگامی که مرزهای گروهی نامطلوب یا ناپایدار تلقی شوند یا افراد نتوانند از طریق عضویت در گروه خود به هویت مثبت دست یابند، سه راهبرد اصلی در پیش می‌گیرند ۱. تحرک اجتماعی؛ تلاش فردی برای ترک گروه یا کمرنگ سازی وابستگی قومی به‌منظور الحاق به گروه مسلط. این راهبرد اغلب در سطح فردی و در شرایطی رخ می‌دهد که مرزهای گروه نفوذپذیر تلقی شوند. ۲. خلاقیت اجتماعی؛ بازتعریف یا تغییر ملاک‌های مقایسه میان گروه خود و دیگران. در اینجا گروه تلاش می‌کند ابعاد جدیدی از فرهنگ خود را برجسته سازد که در آن‌ها برتر محسوب می‌شود یا مقایسه را به حوزه‌های متفاوتی منحرف کند. ۳. رقابت اجتماعی؛ تلاش جمعی برای تغییر وضعیت موجود و رقابت مستقیم با گروه مسلط. این راهبرد زمانی روی می‌دهد که مرزهای گروهی نفوذناپذیر و رقابت قدرت ناعادلانه تلقی شود. پیوند نظریه تاجفل با موضوع پژوهش حاضر بدین‌صورت ترسیم می‌شود که هویت قومی جوانان گیلک، به‌مثابه یک هویت اجتماعی در معرض تهدید، در سه سطح شناختی، ارزشی و احساسی قابل تحلیل است. در سطح شناختی، پرسش آن است که جوانان گیلک تا چه اندازه خود را عضوی از گروه

قومی گیلک می‌دانند و نمادهای هویتی (زبان، موسیقی، پوشش و آیین‌ها) چگونه این آگاهی را شکل می‌دهند. در سطح ارزشی، باید بررسی شود که عضویت در این گروه چه پیامدهای مثبت (احساس غرور، تمایز مثبت) و منفی (تجربه تبعیض، نگرانی از فراموشی) برای جوانان به همراه داشته است. در سطح احساسی، پژوهش به دنبال کشف تعلقات عاطفی جوانان به میراث گیلکی و نیز اضطراب ناشی از زوال آن است. اما فراتر از این ابعاد سه‌گانه، مسیر تحلیلی این پژوهش بر پایه راهبردهای سه‌گانه تاجفل (تحرك اجتماعی، خلاقیت اجتماعی و رقابت اجتماعی) سازمان‌یافته است تا نشان دهد جوانان گیلک در مواجهه با فشارهای یکسان‌ساز فرهنگی (نظام آموزشی، رسانه‌های ملی و جهانی‌شدن) چه راهبردهای کنشی را در پیش می‌گیرند: آیا به سمت کمرنگ‌سازی هویت قومی و همسان‌سازی (تحرك اجتماعی) گرایش دارند؟ آیا با برجسته‌سازی جنبه‌های ممتاز فرهنگ گیلکی (همچون فرهنگ مشارکت‌محور زنان و مردان یا اصالت غذایی) به بازتعریف مثبت هویت خود می‌پردازند (خلاقیت اجتماعی)؟ یا به دنبال تغییر ساختارهای قدرت و کسب جایگاهی برابر در نظام فرهنگی کشور از طریق مطالبات جمعی هستند (رقابت اجتماعی)؟ این چهارچوب تحلیلی، امکان رمزگشایی از پویایی‌های هویتی نه‌چندان ایستای جوانان گیلک را فراهم می‌آورد و نشان می‌دهد که هویت قومی آنان نه یک موجودیت ثابت، بلکه مجموعه‌ای از کنش‌های راهبردی در بستر مناسبات قدرت و مقاومت است. در بخش یافته‌ها و نتیجه‌گیری، داده‌های حاصل از مصاحبه‌ها با استفاده از همین مفاهیم نظری (ابعاد سه‌گانه و راهبردهای سه‌گانه) تحلیل و تفسیر خواهند شد.

۴. روش‌شناسی پژوهش

در این پژوهش از روش کیفی و تکنیک تحلیل مضمون استفاده شده است. به دلیل دقت بالا و صرف زمان بالا تحلیل مضمون براون و کلارک ۱ مورد استفاده قرار گرفت (Braun & Clarke, 2006). داده‌های پژوهش با مصاحبه به‌دست‌آمده است. جامعه آماری پژوهش کلیه جوانان ۱۸ تا ۲۹ ساله گیلک در بخش شهری استان هستند که تعداد ۱۸ نفر به‌صورت هدفمند به‌عنوان نمونه‌های پژوهش انتخاب شدند و هر مصاحبه بین ۴۵ دقیقه تا یک ساعت با افرادی که در گروه سنی مزبور قرار داشتند انجام شد. مصاحبه‌ها تا زمانی ادامه یافت که اشباع نظری شکل گرفت. به‌طوری‌که با مصاحبه‌های

جدید داده تازه‌ای به گذشته اضافه نشد.

برخی از سؤالات مصاحبه عبارت‌اند از آیا مشارکت‌کننده خود را گیلک می‌داند؟ یا تاکنون به دلیل تعلق قومی خود احساس تبعیض یا برتری کرده است؟ چه احساسی نسبت به فرهنگ، زبان و آیین‌های گیلکی دارد؟ آیا سعی می‌کنید آن را پنهان کند، به رخ بکشد یا به صورت جمعی اعتراض کند؟ تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از تحلیل مضمون صورت گرفت؛ یعنی تحلیلی مبتنی بر استقرای تحلیلی که در آن از طریق طبقه‌بندی داده‌ها و الگویابی درون داده‌ای و برون داده‌ای یک سنخ‌شناسی تحلیلی به دست آمد. به منظور تضمین دقت و روایی یافته‌ها، علاوه بر بازبینی توسط مشارکت‌کنندگان، از تکنیک بازبینی توسط همکاران نیز استفاده شد. بدین ترتیب که فرایند کدگذاری و استخراج مضامین توسط پژوهشگران آشنا با روش تحلیل مضمون به طور مستقل بررسی و تأیید گردید. همچنین، برای شفاف‌سازی فرایند کدگذاری و جلوگیری از سوگیری محقق، تمامی مراحل کدگذاری باز، محوری و انتخابی مستندسازی شد و در جلسات منظم با تیم پژوهش مورد بحث و بازبینی قرار گرفت. این اقدامات به افزایش اعتبار و قابلیت اعتماد یافته‌ها کمک شایانی نمود. همچنین بخشی از یافته‌ها در اختیار گروه مورد مطالعه قرار گرفت تا تحلیل محقق را بررسی کنند و به سؤالاتی از قبیل این که آیا محقق برداشت درستی از صحبت‌های ایشان داشته است؟ و آیا این تحلیل‌ها از نظر آنان منطقی و بازتاب‌دهنده دیدگاه‌های آنان است یا محقق در فهم معنی صحبت‌های آنان دچار خطا شده است؟ پاسخ دهند. از برخی از مصاحبه‌شوندگان خواسته شد تا گزارش نهایی، فرایند تحلیل داده‌ها و مقوله‌های دسته‌بندی شده را بررسی کنند و نظر خود را درباره آن‌ها ابراز نمایند که بعد از بررسی‌های صورت گرفته، از دید این افراد یافته‌های پژوهش تا حد بسیار زیادی بازتاب‌دهنده نظرات آن‌ها بوده است. به این ترتیب صحت و سقم تحلیل‌های صورت گرفته افزایش یافت. مشخصات مشارکت‌کنندگان (نمونه‌های پژوهش) در جدول شماره ۱ آورده شده است. همان‌گونه که مشاهده می‌شود اکثریت مصاحبه‌شوندگان دارای تحصیلات آکادمیک بوده و از نظر جنسیت نیز تقریباً نزدیک به هم (۱۰ زن و ۸ مرد) هستند.

جدول ۱: مشخصات جمعیتی مصاحبه‌شوندگان

ردیف	جنسیت	سن	تحصیلات	شغل
۱	مرد	۲۲	کارشناسی	معلم
۲	زن	۲۶	کارشناسی ارشد	ویراستار
۳	زن	۲۱	دانشجوی کارشناسی	-
۴	زن	۲۹	کارشناسی ارشد	کارمند
۵	مرد	۲۸	کارشناسی ارشد	کارمند
۶	زن	۲۲	دانشجوی کارشناسی	-
۷	زن	۲۱	دانشجوی کارشناسی	-
۸	زن	۲۱	دیپلم	آزاد
۹	مرد	۲۸	دیپلم	آزاد
۱۰	مرد	۱۹	دانشجوی کارشناسی	-
۱۱	مرد	۲۷	دانشجوی کارشناسی	آزاد
۱۲	مرد	۲۲	دانشجوی کارشناسی	-
۱۳	مرد	۱۸	دیپلم	بیکار-
۱۴	زن	۲۸	کارشناسی ارشد	بیکار
۱۵	زن	۲۶	دانشجوی کارشناسی ارشد	-
۱۶	زن	۲۷	کاردانی	خانه‌دار
۱۷	زن	۱۸	دیپلم	بیکار
۱۸	مرد	۲۸	دیپلم	آزاد

۵. یافته‌های پژوهش

داده‌های گردآوری‌شده با به‌کارگیری روش تحلیل مضمون براون و کلارک، در قالب چهارتم اصلی «نمادهای هویت قومی»، «عوامل انتقال یا تضعیف هویت»، «تعلقات و احساسات هویتی» و «راهبردهای حفظ هویت قومی» و سیزدهتم فرعی سازمان‌دهی شده‌اند. این تم‌ها تصویری جامع و پویا از ادراکات، تجربیات و دغدغه‌های نسل جوان گیلک در ارتباط با هویت قومی خود به دست می‌دهند و زمینه را برای درکی عمیق‌تر از وضعیت کنونی و ارائه راهکارهای آینده فراهم می‌سازند.

جدول ۲: تم اصلی اول

تم اصلی	تم های فرعی	مفاهیم
نمادهای هویت قومی	زبان گیلکی	آهنگ دلنشین، حس تعلق، هستی و وجود انسان، لهجه شیرین، نوای زندگی، گرمابخش لحظه‌ها، بیان حس واقعی
	غذاهای محلی	بوی خاطره و خانه، ریشه انسان گیلک، خاطرات مشترک، طعم و مزه بی‌نظیر، نشانه‌های زنده بودن
	موسیقی و آیین‌ها	شکوه، انرژی، شادی و هم‌بستگی مردم، نواهای دلنشین، یادآوری اصالت، داستان طبیعت و عشق
	پوشش سنتی	زنده کردن نیاکان، رنگ‌های شاد و نقش‌های چشمگیر، لباس‌های رنگین، نماد اصالت و زیبایی

جدول (۲)، مفاهیم و تم‌های فرعی نمادهای هویت قومی مشارکت‌کنندگان را نشان می‌دهد. در مقوله فرعی زبان گیلکی مرد ۲۲ ساله می‌گوید: «نمادهای این هویت برای قوم ما چیزهای زیادی هستند: زبان، موسیقی، غذاهای محلی، پوشش و آیین‌های خاص» (مصاحبه شماره ۱) در مقوله فرعی زبان گیلکی زن ۲۱ ساله می‌گوید: «عوامل زیادی هست که باعث می‌شود خودم را گیلک بدانم. مهم‌ترینش همین زبان است. از همان اول، با گیلکی آشنا شدم و حرف زدن یاد گرفتم.» (مصاحبه شماره ۳). مرد ۲۸ ساله نیز مقوله‌های فرعی نمادهای هویت قومی نظیر غذاهای محلی و پوشش سنتی و موسیقی برایش هویت‌بخش است و می‌گوید: «نمادهای این هویت برای من در چیزهای کوچک و بزرگ زندگی نمود دارد: از غذای محلی مثل «جوکول» - برنج نارس مخصوص تابستان - تا پوشش سنتی مانند جلیقه‌های پشمی که یادآور پدربزرگ‌ها و مادربزرگ‌ها است» (مصاحبه شماره ۵). زن ۲۲ ساله درخصوص مقوله‌های نمادهای هویت قومی می‌گوید: «حس تعلق، نه در ظاهر که در عمق وجودم ریشه دوانده، فرهنگ ما پُر است از نمادهایی که برایم عزیزند، از لباس‌های محلی با آن رنگ‌های شاد و نقش‌های چشمگیر گرفته تا آیین‌ها و جشن‌هایی که نشانی از شادی و هم‌بستگی مردم این سرزمین دارند» (مصاحبه شماره ۶). همچنین مرد ۲۲ ساله می‌گوید: «نمادهای این هویت سبک زندگی هماهنگ با طبیعت، نگاه ویژه به زندگی و نقش تاریخی گیلک‌ها در تحولات ایران است» (مصاحبه شماره ۱۲). در مقوله فرعی زن ۲۸ ساله می‌گوید: «موسیقی شادمانه، و لباس‌های رنگین محلی مانند لباس قاسم‌آبادی، از نمادهای هویتی من هستند که با افتخار آن‌ها را معرفی می‌کنم»

(مصاحبه شماره ۱۴). زن ۲۶ ساله به نمادهای هویت قومی اشاره می‌کند و می‌گوید: «حتی پوشش سنتی زنان گیلک، با آن دامن‌های چین‌دار و نوارهای رنگی و روسری‌های توری، برایم نماد اصالت و زیبایی زنانه است، موسیقی محلی همیشه در پس‌زمینه زندگی ما طنین‌انداز است. صدای فریدون پوررضا، ناصر وحدتی و دیگران، داستان زندگی و طبیعت و عشق مردم این خطه است» (مصاحبه شماره ۱۵).

جمع‌بندی تم اصلی نشان می‌دهد که زبان گیلکی به‌عنوان مهم‌ترین رکن هویت قومی عمل می‌کند. البته جوانان یادگیری زبان قومی را در راستای هویت ملی می‌دانند و اکثر مشارکت‌کنندگان در خانواده به زبان فارسی صحبت می‌کنند چنان‌که برخی تحقیقات کثرت زبان قومی را در منافات با وحدت زبانی ملی نمی‌بینند (جمشیدی‌ها و قربی، ۱۴۰۳). از منظر نظریه هویت اجتماعی تاجفل، این نمادها کارکرد مؤلفه شناختی هویت را تقویت می‌کنند؛ یعنی به جوانان گیلک آگاهی می‌دهند که «ما» کیستیم و مرزها را مشخص می‌کند. همچنین اشاره به «شکوه»، «اصالت» و «بی‌نظیری» این نمادها، بیانگر مؤلفه ارزشی مثبت عضویت در گروه قومی گیلک است. زبان گیلکی فقط یک وسیله ارتباطی نیست، هنگامی که یک جوان از آهنگ دلنشین زبانش سخن می‌گوید درواقع به ارزش‌گذاری مثبت درون‌گروهی «ما» در برابر «دیگری» اشاره دارد. غذاهای محلی فراتر از خوراک، نشانه‌های چشایی تعلق و خاطره جمعی‌اند. موسیقی و آیین‌ها یادآور پیوند عاطفی و جمعی هستند.

جدول ۳: تم اصلی دوم

تم اصلی	تم‌های فرعی	مفاهیم
عوامل انتقال یا تضعیف هویت قومی	نقش کلیدی خانواده	انتقال‌دهنده زبان، اهمیت پابندی خانواده‌ها به سنن، کم‌کاری خانواده‌ها، کم‌توجهی والدین
	سامانه آموزشی	لزوم تقویت زبان محلی در مدارس، کوتاهی آموزش و پرورش و دانشگاه‌ها در معرفی سنن، بی‌تفاوتی سامانه آموزشی به ارزش‌های قومی
	رسانه‌های دولتی	بازنمایی نادرست، مسخره کردن لهجه، نمایش کلیشه‌ای و عدم پرداخت عمیق به فرهنگ محلی، برجسته کردن زبان ملی
	جهانی‌شدن	یکسان‌سازی فرهنگی، هجوم فرهنگ و محتوای خارجی و جذب جوانان به سمت آن‌ها، تأثیر منفی بر هویت قومی، غفلت از فرصت شبکه‌های اجتماعی

جدول (۳)، مفاهیم و تم‌های فرعی عوامل انتقال یا تضعیف هویت قومی مشارکت‌کنندگان را نشان می‌دهد. زن ۲۱ ساله درخصوص مقوله فرعی نقش کلیدی خانواده می‌گوید: «فکر می‌کنم نسل جوان امروز کم‌تر از گذشته به فرهنگ قومی خودش علاقه دارد - حداقل در شهرها این‌طور است- شاید دلیل اصلی‌اش کم‌کاری خانواده‌ها در انتقال درست فرهنگ به بچه‌ها باشد» همچنین درخصوص رسانه‌ها و جهانی‌شدن می‌گوید «فکر می‌کنم رسانه‌ها- به‌جز شبکه باران- آن‌طور که باید فرهنگ ما را معرفی نمی‌کنند. به نظرم جهانی‌شدن و نفوذ شبکه‌های اجتماعی و فرهنگ خارجی، خیلی روی هویت قومی جوانان اثر گذاشته و باعث شده از فرهنگ خود فاصله بگیرند» (مصاحبه شماره ۷). در مقوله فرعی نقش کلیدی خانواده، زن ۲۹ ساله می‌گوید: «از طریق خانواده، دوستان و اینترنت، اطلاعاتی درباره پیشینه قوم گیلک کسب کرده‌ام و با تفاوت‌های فرهنگی بین گیلک‌ها و تالش‌ها نیز تا حدی آشنا هستم... معتقدم رسانه‌ها مانند تلویزیون می‌توانند نقش مهمی در احیای فرهنگ بومی ایفا کنند» (مصاحبه شماره ۴). زن ۲۱ ساله درخصوص مقوله فرعی سامانه آموزشی می‌گوید: «فضای مجازی و مطالعات شخصی هم به من کمک کرده تا بیشتر با تاریخ و فرهنگ گیلک آشنا شوم. ولی افسوس که در دانشگاه کم‌تر فرصتی برای بیان این هویت پیش می‌آید... باید اجازه داد در مدارس به زبان محلی هم صحبت شود، باید نسل جوان را تشویق کرد تا به هویت خود ببالد» (مصاحبه شماره ۸). در مقوله فرعی سامانه آموزشی مرد ۱۹ ساله می‌گوید: «بعضی‌ها غرق فضای مجازی شده‌اند، دیگر فرصتی برای شناخت سنت‌ها ندارند. سامانه آموزش و پرورش هم در این زمینه کوتاهی کرده؛ نه زبان محلی را به ما یاد داده، نه فرهنگی را به‌درستی معرفی کرده.. اگر جهانی‌شدن باعث از بین رفتن تفاوت‌های قومی شود، اقوام فراموش خواهند شد. دنیا شبیه یک کلبه یک‌شکل می‌شود و دیگر آن رنگ و آوایی که هر قومی به فرهنگ ایران اضافه می‌کند، نخواهد بود» (مصاحبه شماره ۱۰). در مقوله فرعی رسانه‌های دولتی مرد ۲۷ ساله می‌گوید: «به نظرم رسانه‌ها هم خیلی وقت‌ها به‌جای معرفی درست، به فرهنگ مون آسیب زدن و یک تصویر مسخره و کلیشه‌ای از گیلک‌ها نشون می‌دن، درحالی‌که تهرانی‌ها رو باکلاس و مدرن جلوه می‌دن. این یه جور تبعیضه که همش حسش می‌کنم» (مصاحبه شماره ۱۱). در مقوله فرعی نقش کلیدی خانواده، مرد ۱۸ ساله می‌گوید: «حتی پدر و مادرمان هم در این سال‌ها کم‌کاری کرده‌اند. احساس می‌کنم؛ فرهنگمان آرام آرام محو می‌شود» (مصاحبه شماره ۱۳).

از منظر نظریه تاجفل این عوامل تضعیف‌کننده، عملاً مرزهای گروه قومی گیلک را

«نفوذپذیر» و «نامطلوب» جلوه می‌دهند. در چنین شرایطی، براساس نظریه تاجفل، گروه‌های اقلیت یا به سمت تحرک اجتماعی و کمرنگ‌سازی هویت و همسان‌سازی با فرهنگ مسلط گرایش می‌یابند، یا به خلاقیت اجتماعی یعنی بازتعریف مثبت از هویت خود روی می‌آورند. داده‌های این‌تم نشان می‌دهد که فشار عوامل تضعیف‌کننده به حدی است که برخی مشارکت‌کنندگان، از «عیب‌دانستن لهجه» توسط همسالان خود سخن گفته‌اند که خود گواهی بر موفقیت نسبی این فشارهای یکسان‌ساز است.

جدول ۴: تم اصلی سوم

تم اصلی	تم‌های فرعی	مفاهیم
تعلقات و احساسات هویت قومی	احساس غرور و تعلق عمیق	احساس افتخار نسبت به فرهنگ گیلکی، تقویت جسارت در ابراز نظر و قدرت تصمیم‌گیری، ایجاد اعتماد به نفس در دانشگاه و محیط کار، قدرت تابوشکنی، افتخار به دلیل فرهنگ مشارکت زن و مرد
	نگرانی از فراموشی	ابراز ناراحتی از بی‌توجهی جوانان به فرهنگ بومی، اضطراب از کمرنگ شدن فرهنگ قومی در میان نسل جوان، بی‌اعتنایی به میراث قومی، عیب دانستن لهجه در بین جوانان، عدم علاقه نسل جوان به حفظ سنت‌ها، گسترش بی‌تفاوتی به فرهنگ گیلک‌ها
	تجربه تبعیض	عدم احترام به قوم گیلک توسط سایر اقوام، احساس تبعیض در شهرهای دیگر، تخریب طبیعت توسط مسافران نوعی تبعیض، تمسخر زبان گیلکی در فضای مجازی و رسانه ملی

جدول (۴)، مفاهیم و تم‌های فرعی تعلقات و احساسات هویت قومی مشارکت‌کنندگان را نشان می‌دهد. در مقوله فرعی نگرانی از فراموشی، مرد ۲۸ ساله می‌گوید: «وقتی می‌بینم جوانان به فرهنگ بومی بی‌توجه‌اند ناراحت می‌شوم. فرهنگ هر قوم، اصالت آن است و بی‌توجهی به آن یعنی بی‌توجهی به هویت» او نیز به مقوله فرعی احساس غرور و تعلق عمیق اشاره و می‌گوید: «در موقعیت‌های اجتماعی مثل دانشگاه یا محیط کار، هویت قومی‌ام برایم مایه افتخار است» (مصاحبه شماره ۱۸). در مقوله فرعی احساس غرور و تعلق عمیق، زن ۲۶ ساله می‌گوید: «این هویت، تنها در شناسنامه نیست؛ در روزمره‌ام جاری است. به‌عنوان یک زن، جسارت ابراز نظر، قدرت تصمیم‌گیری و روحیه تابوشکنی‌ام را مدیون فرهنگی هستم که از آن آمده‌ام ...

وقتی می‌بینم برخی جوانان به این میراث بی‌اعتنا هستند، عمیقاً غمگین می‌شوم و سعی می‌کنم در جمع دوستان و خانواده درباره اهمیت حفظ آن صحبت کنم» (مصاحبه شماره ۲). در مقوله فرعی نگرانی از فراموشی، زن ۱۸ ساله می‌گوید: «وقتی می‌بینم بعضی از جوان‌ها به فرهنگ بی‌توجه هستند، واقعاً ناراحت می‌شوم. سعی می‌کنم متقاعدشان کنم، خیلی متعهد به حفظ سنت‌ها نیستم. حتی بعضی‌ها داشتن لهجه بومی را یک جور عیب می‌دانند. متأسفانه گاهی به خاطر تعلق قومی‌ام احساس تبعیض کرده‌ام.» (مصاحبه شماره ۱۷). در مقوله فرعی نگرانی از فراموشی، مرد ۲۸ ساله می‌گوید: «نگران بی‌تفاوتی برخی افراد نسبت به فرهنگ و زبان گیلکی هستم. اگر ما خودمان به فرهنگمان بی‌اعتنا باشیم، به‌مرور زمان رنگ می‌بازد. من تصمیم دارم از این زبان و فرهنگ محافظت کنم» (مصاحبه شماره ۹). در مقوله فرعی تجربه تبعیض، زن ۲۷ ساله می‌گوید: «گاهی احساس تبعیض می‌کنیم، مخصوصاً در شهرهایی که اکثریت قومی دیگری دارند ... متأسفانه نسل جوان امروز، از جمله بسیاری از هم‌سن و سال‌هایم، کم‌کم از این هویت فاصله گرفته‌اند» (مصاحبه شماره ۱۶).

از منظر نظریه تاجفل، این‌تم به‌روشنی مؤلفه احساسی هویت اجتماعی را نشان می‌دهد. دلبستگی عاطفی به میراث گیلکی، در کنار اضطراب از زوال آن، بیانگر آن است که هویت قومی برای جوانان گیلک نه یک موضوع انتزاعی، بلکه یک واقعیت زیسته با بار عاطفی عمیق است. همچنین، تجربه تبعیض به‌عنوان عاملی که «مؤلفه ارزشی» هویت را تهدید می‌کند، زمینه‌ساز اتخاذ راهبردهای مختلف هویتی می‌شود. براساس نظریه تاجفل و ترنر، هنگامی که گروهی احساس کند در مقایسه با گروه‌های دیگر در موقعیت فروتر قرار دارد، یا تلاش برای خروج از گروه یا پنهان‌سازی هویت روی می‌آورد، یا به بازتعریف ابعاد مثبت هویت خود و در موارد شدیدتر به مقابله جمعی با تبعیض دست می‌زند. داده‌های این‌تم نشان می‌دهد که مشارکت‌کنندگان به‌طور هم‌زمان هم از غرور قومی و هم از نگرانی از فراموشی سخن گفته‌اند که نشان‌دهنده وضعیت دوسوگرا و شکننده هویت قومی در نسل جوان است.

جدول ۵: تم اصلی چهارم

تم اصلی	تم‌های فرعی	مفاهیم
راهبردهای حفظ هویت قومی	کنش‌های فردی	صحبت کردن به زبان گیلکی، معرفی غذاها و اصطلاحات به دیگران، نقل داستان‌های فولکلور، دنبال کردن موسیقی محلی، تبادلات اقوام مختلف درون استانی
	نهادهای	آموزش زبان گیلکی در مدارس و مهدکودک‌ها، استفاده

تم اصلی	تم‌های فرعی	مفاهیم
	فرهنگی	از زبان محلی در اطلاعاتی‌های شهری، تولید محتوای اصیل (فیلم، سریال، برنامه‌های رادیویی) برگزاری جشنواره‌ها، نمایشگاه‌های صنایع‌دستی و غذا، انتشار کتاب‌های مصور کودکان درباره فرهنگ گیلان، حمایت از هنرمندان محلی

جدول (۵)، مفاهیم و تم‌های فرعی راهبردهای حفظ هویت قومی مشارکت‌کنندگان را نشان می‌دهد. در مقوله فرعی نهادهای فرهنگی، مرد ۲۲ ساله می‌گوید: «دولت و نهادهای فرهنگی می‌توانند با اقداماتی مثل استفاده از زبان گیلکی در اطلاعاتی‌های شهری، انتشار روزنامه به زبان محلی و معرفی ضرب‌المثل‌ها و آیین‌های بومی، هویت قومی در گیلان را تقویت کنند» او نیز به مقوله فرعی کنش‌های فردی اشاره و می‌گوید: «اگر من مسئولیتی در این زمینه داشتم، اول روی آگاهی‌بخشی به خانواده‌ها تمرکز می‌کردم این‌که فرهنگ و زبان محلی را به نسل بعد انتقال دهند» (مصاحبه شماره ۱). همچنین در مقوله فرعی نهادهای فرهنگی، زن ۲۱ ساله می‌گوید: «به نظر من، دولت و نهادهای فرهنگی می‌توانند با برگزاری نمایشگاه‌های صنایع‌دستی و غذای محلی، به تقویت هویت قومی در گیلان کمک کنند ... همچنین اگر من مسئولیتی داشتم، اول از خانواده شروع می‌کردم با تبادل فرهنگی، مثلاً من به یک دوست تالش، گیلکی یاد بدهم و او هم فرهنگ خودش را به من معرفی کند» (مصاحبه شماره ۳). در مقوله فرعی نهادهای فرهنگی، مرد ۱۹ ساله می‌گوید: «دوست دارم در مدارس، به بچه‌ها گویش و پیشینه گیلکی را آموزش دهند، لباس محلی را اجباراً کنار نگذارند و معلمان هم دوره‌های آموزشی ببینند تا بهتر بتوانند این میراث را انتقال دهند» (مصاحبه شماره ۱۰). همچنین مرد ۲۲ ساله می‌گوید: «اگر روزی مسئولیتی در این زمینه داشته باشم، نخستین کارم بازگرداندن «اهلیت» به مردم گیلان خواهد بود؛ آن حس تعلق و غروری که بتواند هویت زخم‌خورده‌مان را التیام بخشد» (مصاحبه شماره ۱۲). از منظر نظریه تاجفل، راهبردهای پیشنهادی در این‌تم را می‌توان به‌عنوان مصادیقی از خلاقیت اجتماعی و رقابت اجتماعی تحلیل کرد. کنش‌های فردی مانند صحبت کردن به زبان مادری یا معرفی غذاهای محلی، درواقع تلاش برای بازتعریف مثبت هویت قومی در سطح خرد و مقاومت در برابر یکسان‌سازی فرهنگی است که با مفهوم «خلاقیت اجتماعی» تاجفل هم‌خوانی دارد. اما درخواست‌های نهادی مانند آموزش زبان محلی در مدارس، استفاده از زبان محلی در اطلاعاتی‌های شهری و تولید

محتوای اصیل در رسانه‌ها، فراتر از کنش فردی است و در زمره مطالبات جمعی برای تغییر ساختارهای قدرت قرار می‌گیرد که با مفهوم «رقابت اجتماعی» تاجفل قابل توضیح است. مشارکت‌کنندگان با این درخواست‌ها، عملاً به دنبال به رسمیت‌شناسی رسمی از هویت قومی خود و ارتقای جایگاه گروه خود در نظام فرهنگی کشور هستند. براساس یافته‌های پژوهش حاضر، تحلیل داده‌ها نشان می‌دهد که هویت قومی جوانان گیلک در میانه میدان نیروهای متقابل تقویت و تضعیف قرار گرفته است. نمادهای هویتی مانند زبان گیلکی، غذاهای محلی، موسیقی و پوشش سنتی، پایه‌های محکمی برای تعلق خاطر و غرور قومی فراهم می‌کنند. باین‌حال، این حس تعلق با نگرانی عمیقی از فراموشی همراه است؛ نگرانی از کمرنگ شدن زبان در نسل جدید، بی‌توجهی به آیین‌ها و کاهش انتقال فرهنگی در خانواده که در راستای بسیاری از تحقیقات بر نقش پررنگ والدین تأکید می‌شود و خانواده را منبع اصلی اطلاعات در مورد قومیت برای جوانان می‌دانند (Umana-taylor et al, 2013: 138). به‌طور هم‌زمان عوامل ساختاری تضعیف‌کننده مانند بی‌توجهی نظام آموزشی به آموزش زبان محلی و بازنمایی کلیشه‌ای تأثیر زیادی بر گرایش به قومیت دارد (Skrobanek, 2009). و بالاخره هجوم فرهنگ جهانی از طریق فضای مجازی، به‌عنوان تهدیدهایی جدی عمل می‌کنند. این چالش‌ها منجر به احساس دوگانه غرور و آسیب‌پذیری شده است. در پاسخ به این شرایط، جوانان راهبردهای حفاظتی را در دو سطح کنش فردی و فعالیت نهادی پیشنهاد می‌دهند. یافته‌های برخی مطالعات نشان می‌دهد بین هویت قومی و فعالیت‌های فرهنگی ارتباط معناداری وجود دارد (Schweigman et al, 2011). این یافته‌ها حاکی از آن است که هویت گیلکی اگرچه ریشه‌دار و پویا است، اما در غیاب پشتیبانی نهادی و تداوم انتقال بین‌نسلی، در معرض آسیب جدی قرار دارد.

۶. نتیجه‌گیری و پیشنهاد

یافته‌های این پژوهش نشان داد که جوانان گیلک، هویت قومی خود را از طریق مجموعه‌ای متکثر از نمادها همچون زبان گیلکی، غذاهای محلی، موسیقی، آیین‌ها و پوشش سنتی بازشناسایی می‌کنند. باین‌حال، این نمادها در معرض تهدیدهایی چون کم‌کاری خانواده در انتقال فرهنگی، غفلت نظام آموزشی از زبان و تاریخ محلی، بازنمایی کلیشه‌ای در رسانه‌های ملی و فشارهای جهانی شدن قرار دارند. مقایسه این نتایج با پیشینه پژوهش نشان می‌دهد که مشابه پژوهش‌های قنبری برزبان و

ظهیری‌نیا (۱۴۰۲) در گیلان نیز تعلق قومی با هویت ملی در تقابل قرار نمی‌گیرد، بلکه در کنار آن زیست می‌کند. هم‌راستا با یافته‌های پژوهش فیاضی (۱۴۰۱) درباره نقش خوراک در بازتولید هویت گیلکی، داده‌های این مقاله نیز نشان داد که غذا نه‌فقط مصرف روزمره، بلکه نمادی هویت‌ساز است. نتایج پژوهش‌های بین‌المللی نظیر کیم و دیگران (۲۰۰۹) و آسل و دیگران (۲۰۲۲) در اهمیت زبان مادری برای حفظ هویت قومی، در این مطالعه نیز بازتاب یافته و زبان گیلکی به‌عنوان مهم‌ترین مؤلفه هویتی جوانان شناخته شده است. همچنین همانند مطالعاتی چون «اسکروبنک»^۱ (۲۰۰۹) تجربه تبعیض در رسانه‌ها و فضاهای اجتماعی نقش مضاعفی در حساسیت و واکنش هویتی جوانان گیلک داشته است. همچنین با استفاده از نظریه هویت اجتماعی تاجفل، می‌توان این تم‌ها را تحلیل کرد. در بُعد شناختی، جوانان آگاهانه خود را عضو گروه قومی گیلک می‌دانند و نمادهایی چون زبان و آیین‌ها این آگاهی را تقویت می‌کند. در بُعد ارزشی، عضویت در گروه قومی گیلک با پیامدهای مثبت (احساس غرور، اعتمادبه‌نفس) و منفی (نگرانی از فراموشی، تجربه تبعیض) همراه است. در بُعد احساسی، تعلق عاطفی به میراث گیلکی با اضطراب از زوال آن هم‌زیستی دارد. تحلیل داده‌ها نشان می‌دهد که جوانان گیلک در پاسخ به این شرایط از هر سه راهبرد پیش‌بینی شده در نظریه تاجفل بهره می‌گیرند. جمع‌بندی نشان می‌دهد برخی از مشارکت‌کنندگان به سمت کمرنگ‌سازی نمادهای هویت قومی خود گرایش پیدا می‌کنند، در این موارد فرد برای کاهش فشار روانی ناشی از تبعیض تلاش می‌کند تا مرزهای قومی را کمرنگ کرده و خود را به گروه مسلط نزدیک‌تر کند، این پدیده مصداقی از تحرک اجتماعی فردی برای دستیابی به هویتی مقبول‌تر است. بارزترین راهبردی که در یافته‌ها قابل ردیابی است، خلاقیت اجتماعی بوده، جوانان گیلک در مواجهه با تهدید هویتی به بازتعریف و برجسته‌سازی ابعادی از فرهنگ خود می‌پردازند که در آن‌ها احساس برتری یا تمایز مثبت می‌دهد. برای مثال تأکید بر فرهنگ مشارکت زن و مرد و روحیه تابو شکنی و نسبت دادن آن به هویت گیلکی نوعی تغییر ملاک مقایسه است. آن‌ها به‌جای رقابت در عرصه‌هایی که احساس ضعف می‌کنند مثلاً تسلط بر زبان رسمی بر ارزش‌هایی تأکید می‌کنند که به زعم آن‌ها فرهنگ گیلک در آن‌ها برجسته است. همچنین معرفی غذاهای محلی به دیگران، دنبال کردن موسیقی فولکلور و نقل داستان‌های کهن تلاش‌هایی برای بازتعریف ما و خلق تمایز مثبت در

فضایی است که رسانه‌های ملی تصویر کلیشه‌ای ارائه می‌دهند، این راهبرد به گروه اجازه می‌دهد بدون درگیری مستقیم هویت خود را بازتولید و ارزشمندسازی کند. راهبرد رقابت اجتماعی در میان جوانان گیلک به اندازه خلاقیت اجتماعی برجسته نیست؛ اما نشانه‌های آن در مطالبات نهادی و کنش‌های جمعی قابل‌مشاهده است. پیشنهادهایی مانند آموزش زبان گیلکی در مدارس، استفاده از زبان محلی در اطلاعیه شهری و تولید محتوای اصیل در رسانه، فراتر از کنش فردی و در زمره مطالبات جمعی برای تغییر ساختارهای موجود قرار می‌گیرند. این خواسته‌ها نشان‌دهنده آن است که برخی جوانان مرزهای قومی را نفوذناپذیر و راه‌حل مسئله را در تغییر نهادهای قدرت می‌جویند. این همان رقابت اجتماعی برای ارتقای جایگاه گروه خود در نظام فرهنگی کشور است. درمجموع تحلیل یافته‌ها نشان می‌دهد که هویت قومی جوان گیلان پدیده ایستا نیست بلکه مجموعه‌ای پویا از راهبردهای مواجهه با موقعیت‌های تهدید کننده هویت است. تنش میان غرور و نگرانی از فراموشی که درتم سوم آشکار شد، بازتاب پویایی و خلاقیت اجتماعی برای حفظ غرور است. اما تجربه تبعیض و فشار ساختاری نگرانی از زوال را تشدید کرده و گاه به راهبرد تحرک اجتماعی فردی منجر می‌شود. موفقیت در حفظ و تقویت هویت در گرو آن است که زمینه برای گذار از راهبردهای فردی یعنی تحرک به سمت راهبردهای جمعی و خلاقانه فراهم شود. امری که نیازمند پشتیبانی نهادی و بازتعریف سیاست‌های فرهنگی در جهت توانمندسازی اقوام برای دستیابی به یک هویت اجتماعی مثبت و عزتمندانه است. در پایان دو راهبرد براساس نتایج، پیشنهاد می‌گردد:

۱. راهبردهای نهادی و کلان (مسئولیت مدار و عملیاتی):

الف. راهبرد بازنمایی عزتمندانه در رسانه: اختصاص سهمیه تولید محتوای خاص به شبکه باران برای تولید مجموعه‌های نمایشی با محوریت زندگی شهری مدرن، که در آن شخصیت‌های گیلک زبان، بدون لهجه تحریف شده و کلیشه‌های تمسخرآمیز در موقعیت‌های حرفه‌ای مانند پزشکی، مهندسی، استاد دانشگاهی به تصویر کشیده شوند. دیگری حمایت از تولید پادکست‌ها و محتوای ویدئویی کوتاه توسط نسل جوان گیلک در پلتفرم‌های داخلی با موضوع «زندگی به زبان مادری» و ارسال فراخوان سالانه برای شناسایی و تقویت این استعدادها.

ب. راهبرد «آموزش دوزبانه کاربردی» در نظام تعلیم و تربیت: اجرای پابلوت طرح «یک ساعت با گیلکی»: اجرای پابلوت طرح یک ساعت با گیلکی در مدارس ابتدایی

مناطق منتخب که در این طرح یکی از ساعات درس فارسی به آشنایی با مفاهیم پایه به زبان گیلکی و مقایسه آن با فارسی اختصاص یابد، تا ضمن حفظ زبان و پیوند آن با هویت ملی نیز تقویت شود. همچنین تدوین و توزیع بسته‌های داستانی و سرگرمی برای مهدکودک‌ها شامل کتاب‌های مصور، عروسک‌های نمایشی با پوشش محلی، انیمیشن‌های کوتاه با صدای دوبله گیلکی که شخصیت‌های مثبت و جذاب داستان‌ها را روایت می‌کنند.

ج. راهبرد اقتصاد فرهنگ بومی: ایجاد رویداد سالانه طعم و نوای گیلان با رویکرد رقابتی و کارآفرینانه. این رویداد ترکیبی از مسابقه آشپزی غذاهای محلی و اجرای زنده موسیقی مقامی باشد. هدف ایجاد جاذبه گردشگری و رونق کسب‌وکارهای خرد محلی حول محور غذا و صنایع دستی است.

۲. راهبردهای خانوادگی و اجتماعی (کنش محور و مبتنی بر جامعه): که عمدتاً از سازمان‌های مردم‌نهاد و انجمن‌ها هدایت می‌شود شامل راه‌اندازی کارگاه‌های بین‌نسلی با عنوان از مادر بزرگ تا نوه با همکاری کانون‌های بازنشستگی و کانون پرورش فکری کودکان. در این کارگاه‌ها، مهارت‌های سنتی نظیر آشپزی محلی، قلم‌کاری روی چادرشب و روایت‌گری قصه‌های فولکلور به‌طور مستقیم از سالمندان به کودکان و نوجوانان منتقل شود، طراحی بازی‌هایی با مضامین گیلکی که خانواده‌ها بتوانند در دورهمی‌ها از آن استفاده کرده و به‌صورت غیرمستقیم به انتقال هویت کمک کنند.

۶-۱. پیشنهادهای سیاستی

بسته جامع تقویت هویت قومی گیلک با محوریت جوانان مبتنی بر سه راهبرد نظریه تاجفل:

❖ کاهش نیاز به تحرک اجتماعی فردی

❖ تقویت خلاقیت اجتماعی

❖ ایجاد بستر برای رقابت اجتماعی سالم که شامل ۵ راهبرد سیاستی می‌شود:

➤ راهبرد رسانه‌ای-بازنمایی عزتمندانه (مقابله با کلیشه‌سازی)؛

➤ راهبرد آموزشی-آموزش دوزبانه کاربردی (بدون تقابل با هویت ملی)؛

➤ راهبرد اقتصاد فرهنگ بومی- ایجاد ارزش اقتصادی برای نمادهای هویتی؛

➤ راهبرد خانواده‌محور- انتقال بین‌نسلی فعال؛

➤ راهبرد پایش و ارزیابی (برای جلوگیری از فراموشی).

تشکر و قدردانی

از اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان گیلان به‌دلیل حمایت مالی از طرح، تشکر و قدردانی می‌شود.

فهرست منابع

- جعفری، علی؛ فرامرزیانی، سعید؛ رضاقلی‌زاده، بهنام (۱۴۰۴). معناسازی و گفتمان‌سازی هویت قومی در شبکه‌های اجتماعی. فصلنامه تحقیقات فرهنگی ایران، ۱۸(۴).
- جکتاجی، محمد تقی (۱۴۰۴). آینده زبان گیلکی و مخاطرات پیش‌رو. فصلنامه گیله‌وا، ۷، ۱۸۳.
- جمشیدی‌ها، غلامرضا؛ قربی، سیدمحمدجواد (۱۴۰۳). تحلیل مضمون الگوی راهبردی هویت زبانی در اصل پانزدهم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران. راهبرد اجتماعی فرهنگی، ۱۳(۳)، ۱۱۸۷-۱۲۱۰.
- حیدری، حمیده؛ خزائی، احمدرضا؛ وزیری، مجید (۱۴۰۳). وجوه اشتراک قومی و ملی در زیست مسالمت‌آمیز اقوام در نظام جمهوری اسلامی ایران. فصلنامه رهیافت انقلاب اسلامی، ۱۸(۶۸)، ۲۴-۳.
- رفیعی‌حیردهی، علی؛ حبیب‌زاده خطبه‌سرا، رامین (۱۳۹۱). بررسی عوامل مؤثر بر هویت جمعی (محلی، ملی و جهانی) شهروندان گیلک. مجله مطالعات توسعه اجتماعی فرهنگی، ۱(۲)، ۱۲۹-۱۰۰.
- ظفرعبداله زاده، فؤاد؛ رسولی، محمدرضا؛ شیری، طهمورث (۱۴۰۰). نقش رسانه‌های اجتماعی در آینده هویت‌های قومی ایرانی. پژوهش‌های جامعه‌شناسی معاصر، ۱۰(۱۹)، ۳۴۶-۳۲۱.
- عباسی، هوشنگ (۱۳۹۸). فرهنگ بومی- هویت گیلانی. فصلنامه گیلان‌ما، ۷۲، ۱۱۴-۱۲۴.
- عظیمی، ناصر (۱۳۹۵). تاریخ گیلان- از آغاز تا پایان حکومت‌های محلی خان سالار. رشت: انتشارات فرهنگ ایلیا، چاپ اول.
- علیزاده، رضا (۱۴۰۳). بررسی دیدگاه روستاییان به مهاجرت غیربومیان به استان گیلان. مطالعات جغرافیایی نواحی ساحلی، ۵(۲)، ۱۲۰-۱۰۵.
- فیاضی، مریم سادات (۱۴۰۱). مقوله‌بندی خوراکی، راهکاری شناختی برای هویت‌سازی قوم گیلک. فصلنامه زبان‌شناسی اجتماعی، ۵(۲)، ۷۰-۵۹.
- قنبری برزبان، علی؛ ظهیری‌نیا، مصطفی (۱۴۰۲). هویت قومی در جامعه ایرانی: هم‌گرایی یا واگرایی (مرور نظام‌مند مطالعات کمی از ۱۳۸۰ تا ۱۴۰۱). فصلنامه مسائل اجتماعی ایران، ۱۴(۲)، ۲۵۲-۲۲۷.
- کردانی، سجاد؛ خرازی محمدوندی‌آذر، زهرا و سلطانی‌فر، محمد (۱۴۰۲). شناسایی الگوی ذهنی متخصصان نسبت به تأثیر عوامل قومی در فرایند نمانام ملی. راهبرد اجتماعی فرهنگی، ۱۲(۴)، ۱۳۱۰-۱۲۸۳.

References

- Abbasi, H (2019). Local Culture - Gilani Identity. *Our Guilan Quarterly*, 72, 114-124. (In Persian)
- Alizadeh, R. (2024). Investigating Rural Residents' Perspectives on the Migration of Non-natives to Guilan Province. *Geographical Studies of Coastal Areas Journal*, 5(2), 105-120. <https://doi.org/10.22124/GSCAJ.2024.24024.1272> (In Persian)
- Asel, R., Bulat, A., Gulnara, K., & Zifa, T. (2022). How much language is important for ethnic identity of young Kazakhstanis from inter-ethnic families? *Journal of the Siberian Federal University: Humanities*, 15(11), 1573–1584.
- Azimi, N (2016). *History of Guilan – From the Beginning to the End of the Local Rule of Khan Salar*. Rasht: Farhang-e Iliya Publications, First Edition. (In Persian)
- Berdibekov, M. (2025). Preservation and development of ethnocultural traditions of Koreans in the multi-ethnic environment of Karakalpakstan. *Journal of Multidisciplinary Innovation in Science and Education*, 1(1), 171–177.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Brookins, C. C. (1996). Promoting ethnic identity development in African American youth: The role of rites of passage. *Journal of Black Psychology*, 22(3), 388–417. <https://doi.org/10.1177/00957984960223008>
- Chandra, K. (2006). What is ethnic identity and does it matter? *Annual Review of Political Science*, 9(1), 397–424. <https://doi.org/10.1146/annurev.polisci.9.062404.170715>
- Costigan, C., Su, T. F., & Hua, J. M. (2009). Ethnic identity among Chinese Canadian youth: A review of the Canadian literature. *Canadian Psychology / Psychologie canadienne*, 50(4), 261–272. <https://doi.org/10.1037/a0016880>
- Fayyazi, M. (2022). Food Categorization: A Cognitive Strategy for Identifying Guilak Ethnic. *Journal of Sociolinguistics*, 5(2), 59-70. <https://doi.org/10.30473/il.2022.59694.1466> (In Persian)
- Fisher, S., Reynolds, J. L., Hsu, W., Barnes, J., & Tyler, K. (2014). Examining multiracial youth in context: Ethnic identity development and mental health outcomes. *Journal of Youth and Adolescence*, 43(10), 1688–1699.
- Heydari, H., Khazaei, A. and Vaziri, M. (2024). Ethnic and National Commonalities in the Peaceful Coexistence of Ethnicities in the Islamic Republic of Iran. *The Islamic Revolution Approach*, 18(68), 3-24. https://www.rahyaftjournal.ir/article_213167.html (In Persian)
- Horowitz, D. (1985). *Ethnic groups in conflict*. Berkeley: University of California Press.
- Huang, C. Y., & Stormshak, E. A. (2011). A longitudinal examination of early

- adolescence ethnic identity trajectories. *Cultural Diversity & Ethnic Minority Psychology*, 17(3), 261–270. <https://doi.org/10.1037/a0023882>
- Hutchinson, J., & Smith, A. D. (1996). *Ethnicity*. Oxford, UK: Oxford University Press.
- Jafari, A., Faramarziani, S., & Rezagholizadeh, B. (2025). Meaning-making and discourse construction of ethnic identity in social media: A case study of Instagram. *Journal of Iranian Cultural Research*, 18(4), 73-102. <https://doi.org/10.22035/jicr.2026.3348.3615> (In Persian).
- Jamshidi, G., & Ghorbi, S. (2024). Analysis of the content of the strategic model of linguistic identity in the fifteenth principle of the Islamic Republic of Iran. *Socio-Cultural Strategy*, 13(3), 1187-1210. <https://doi.org/10.22034/scs.2024.420475.1509> (In Persian)
- Jektaji, Mohammad Taghi (2025). The Future of the Gilaki Language and the Risks Ahead. *Gilehva Quarterly*, 183, 7. (In Persian)
- Kim, S. Y., & Chao, R. K. (2009). Heritage language fluency, ethnic identity, and school effort of immigrant Chinese and Mexican adolescents. *Cultural Diversity & Ethnic Minority Psychology*, 15(1), 27–37.
- Kordani, S., Kharazi mohamadvandi Azar, Z. & Soltanifar, M. (2023). Identifying the mental model of experts regarding the influence of ethnic factors in the process of national branding. *Socio-Cultural Strategy*, 12(4), 1283-1310. <https://doi.org/10.22034/scs.2023.390297.1421> (In Persian)
- Le, T. N., & Stockdale, G. (2008). Acculturative dissonance, ethnic identity, and youth violence. *Cultural Diversity & Ethnic Minority Psychology*, 14(1), 1–9. <https://doi.org/10.1037/1099-9809.14.1.1>
- Li, L., Sriuksa, A., & Yamcharoen, N. (2024). Cultural identity of ethnic Chinese youth in Khon Kaen, Thailand. *Pakistan Journal of Life and Social Sciences*, 22(2), 18095-18103. <https://doi.org/10.57239/pjlss-2024-22.2.001322>
- Matsunaga, M., Hecht, M. L., Elek, E., & Ndiaye, K. (2010). Ethnic identity development and acculturation: A longitudinal analysis of Mexican-heritage youth in the Southwest United States. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 41(3), 410–427. <https://doi.org/10.1177/0022022109359689>
- Ngaruiya, A. K., Gimode, A. E., & Otieno, I. O. (2025). The challenge of regime-based ethnic exclusion to nation building in the Daniel Moi presidency in Kenya, 1978–2003. *American Journal of Law and Political Science*, 4(2), 8–21. <https://doi.org/10.58425/ajlps.v4i2.409>
- Qanbaribarzeyan, A. Zahirinia, M. (2023). Ethnic identity in Iranian society, convergence or divergence (Systematic review of quantitative studies from 2001 to 2023). *Social Problems of Iran*. 14(2), 227-252. <https://doi.org/10.61186/jspi.14.2.227> (In Persian)
- Pabon Gautier, M. C. (2016). Ethnic identity and Latino youth: The current state of the research. *Adolescent Research Review*, 1(3), 329–340. <https://doi.org/10.1007/s40894-016-0034-z>
- Phinney, J. (1990). Ethnic identity in adolescents and adults: Review of research. *Psychological Bulletin*, 108(3), 499–514.

- Posner, D. (2005). *Institutions and ethnic politics in Africa*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Rafie Jirdehi, A, & Habibzadeh Khotbehsara, R. (2012). A Study On Influential Factors On Collective Identity Of Guilaki Citizens. *Journal Of Studies Of Socio-Cultural Development*, 1(2), 100-129. <http://journals.sabz.ac.ir/scds/article-1-32-fa.html> (In Persian)
- Rosca, T. (2025). Configurations of ethnic identity facets. *Scientific Board: Journal of Romanian Literary Studies*, 4(1), 884–868.
- Sabatier, C. (2008). Ethnic and national identity among second-generation immigrant adolescents in France: the role of social context and family. *Journal of Adolescence*, 31(2), 185–205. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2007.08.001>
- Schweigman, K., Soto, C., Wright, S., & Unger, J. (2011). The relevance of cultural activities in ethnic identity among California Native American youth. *Journal of Psychoactive Drugs*, 43(4), 343–348. <https://doi.org/10.1080/02791072.2011.629155>
- Shildkroud, E. (1978). *People of the Zongo: The transformation of ethnic identities in Ghana*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Skrobanek, J. (2009). Perceived discrimination, ethnic identity and the (re-) ethnicisation of youth with a Turkish ethnic background in Germany. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 35(4), 535–554. <https://doi.org/10.1080/13691830902765020>
- Smith, A. D. (1988). *The ethnic origin of nations*. Oxford: Blackwell.
- Tajfel, H., & Fraser, C. (Eds.). (1978). *Introducing social psychology*. Harmondsworth: Penguin.
- Tajfel, H., & Turner, J. C. (1986). The social identity theory of intergroup behavior. In S. Worchel & W. G. Austin (Eds.), *Chicago: Nelson-Hall*.
- Umana-Taylor, A. J., Zeiders, K. H., & Updegraff, K. A. (2013). Family ethnic socialization and ethnic identity: A family-driven, youth-driven, or reciprocal process? *Journal of Family Psychology*, 27(1), 137–146. <https://doi.org/10.1037/a0031105>
- Weinreich, P. (1989). *A case study approach to the analysis of identity structure*. University of Bristol, SSRC Research Unit on Ethnic Relations.
- White, C. R., O'Brien, K., Jackson, L. J., Havalchak, A., Phillips, C. M., Thomas, P., & Cabrera, J. (2008). Ethnic identity development among adolescents in foster care. *Child & Adolescent Social Work Journal*, 25(6), 497–515. <https://doi.org/10.1007/s10560-008-0140-2>
- Zafarabdollahzadeh, F., Rasouli, M. and Shiri, T. (2022). The Role of Social Media in the Future of Iranian Ethnic Identities. *Two Quarterly Journal of Contemporary Sociological Research*, 10(19), 321-346. <https://doi.org/10.22084/CSR.2022.25099.2021> (In Persian)
- Zapolski, T. C. B., Fisher, S., Banks, D. E., Hensel, D. J., & Barnes-Najor, J. (2017). Examining the protective effect of ethnic identity on drug attitudes and use among a diverse youth population. *Journal of Youth and Adolescence*, 46(8)